

VIORICA RĂILEANU

Institutul de Filologie
(Chișinău)

NOMENCLATURA MEȘTEȘUGĂREASCĂ: RELEVANȚA EI ÎN ONOMASTICĂ

Abstract

Craft nomenclature is a lexicological area that interested lexicologists, at least to the extent it provided certain derivative patterns to complement and enrich onomastic inventory. In many studies experts find that the majority of surnames and toponyms are based on names which refer to craft realities. Their appearance was attributed to some practical reasons, as a necessity for individuation and identification retained in various forms of proper names until today.

Onomastica, domeniu lingvistic apărut relativ târziu, a dobândit în ultimele decenii o autonomie pronunțată, constituindu-se ca disciplină de sine stătătoare, ajutată fiind de situarea sa la granița cu alte științe socioumane. Obiectul de studiu al onomasticii îl reprezintă numele proprii, care denumesc în special anumite repere individuale, spre a le deosebi de celelalte obiecte de același tip. Două subcategorii, *toponimia* și *antroponimia*, s-au conturat, la rândul lor, ca domenii distincte [1, p. 215-216]. Studiate în sensul larg al cuvântului, toponimele și antroponimele ni se dezvăluie ca *oiconime*, *hidronime*, *zoonime*, *floronime* etc. și respectiv *nume de familie*, *prenume*, *porecle*, *supranume*, *nume populare* sau *pseudonime*, iar explicarea diverselor forme, stabilirea etimologiei, a sensului, a cuvântului-etimon, care stă la baza creării toponimelor și antroponimelor, reprezintă una din prioritățile cercetărilor de onomastică [2, p. 98].

Interesul pentru studierea termenilor și a lexicului asociat unui anumit domeniu de activitate a luat amploare cu precădere în cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea. Elaborarea oricărui sistem terminologic este un proces diacronic și studiul lexicului fiecărui domeniu referențial din perspectiva dezvoltării sale istorice, elucidează mecanismele de formare a structurilor noționale și furnizează informații referitoare la schimbările conținutului semantic [apud 3, p. 72]. Vocabularul a conservat o serie întregă de termeni care denumesc realități ale unor vremuri demult apuse, dar a căror aducere „la suprafață” reconstituie imagini din trecut și contribuie la clarificarea unor probleme de istorie a limbii și nu numai [4, p. 31].

La o analiză sumară, inventarul onomastic delexical contemporan, favorizează constatarea că o proporție însemnată a sferei noționale, din care numele proprii, toponimele și antroponimele, își împrumută termenii, este formată din nume raportabile la realități meșteșugărești¹ sau care pot fi puse pe seama unor termeni al căror uz cu funcție

¹ Îndeletnicire de orice natură, bazată pe muncă manuală calificată, obținută prin practică, nu prin școlarizare; meserie, ocupație.

de individualizare umană își are originea, conform mai multor studii de specialitate, într-un mediu socioprofesional, preponderent meșteșugăresc [5, p. 45]. Numele de meșteșuguri reprezintă un domeniu lexicologic – al terminologiilor – care i-a interesat destul de mult pe lingviști, cel puțin în măsura în care utilizează anumite tipare derivative și contribuie la îmbogățirea limbii.

Pentru a nu deveni redundanți, vom concentra studiul de față asupra evidențierii anumitor resorturi cu semantică meșteșugărească². Ne-am propus să elucidăm acest aspect și din motivul că din multele meserii, ce altădată erau în vogă, astăzi unele au dispărut, fără ca cineva să le declare la „obiecte pierdute”, poate doar pentru faptul că multe dintre ele s-au salvat ca nume de familie sau nume de localități. Cu cât un meșteșug a jucat un rol mai important în viața de toate zilele, cu atât frecvența și șansa lui de a dura au fost mai mari: *Abagiu*³, *Arabagiu*, *Boiangiu*, *Botnaru*, *Chirigiu*, *Ciubotaru*, *Clanetașu*, *Cordaș*, *Croitor*, *Dârvaru*, *Dulgheru*, *Magheru*, *Marchitan*, *Parpalac*, *Păcuraru*, *Poclitaru*, *Pogonici*, *Sabău*, *Socaci*, *Solonar*, *Stoler*, *Suciu*, *Surugiu*, *Șnăidăr* sau *Bocșa*, *Cărbuna*, *Ceaunari*, *Dubăsari*, *Purcari*, *Sobari*, *Șelari*, *Ursari* etc.

Apariția numelor de familie și a oiconimelor, provenite de la nume de meșteșuguri, a fost pusă pe seama unor rațiuni practice, ca o consecință a necesității de identificare. Transmise în general de secole, prezintă, din perspectiva cercetătorului contemporan, un mai „mare interes psihologic și social, deoarece aceste nume poartă, prin forma și conținutul lor, imaginea și amprenta civilizațiilor trecute” [6, p. 19].

La nivel antroponomic, ca nume de familie, acești termeni se atestă în număr mai mare. Aceasta se explică și prin faptul că numele de familie reprezintă un supranume, transmis patrilinear, de la o generație la alta, unor descendenți ai celor care s-au ocupat cu aceste meșteșuguri. Supranumele funcționa inițial ca un nume de familie neoficial, care ulterior s-a impus și fixat prin instituții publice. Maria Andrei arată că procesul formării numelor de familie corespunde aproape întru totul etapelor dezvoltării societății [7, p. 27]. De aici rezultă că astfel de antroponime reflectă realitatea lingvistică, oglindită în toate straturile limbii, mai ales, la nivelul lexicului și, implicit, în viața socială, lucru valabil și în cazul nostru.

Din analiza materialului onomastic excerptat din diverse documente scrise, care ne-au fost accesibile, am putut remarca existența unui număr de lexeme – *nume de meserii* – preferate ca nume de familie și nume de localități, aspect deductibil din consemnarea acestora până la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Există mai multe mijloace prin care un apelativ poate fi implicat în procesul de transfer. Una dintre cele mai vechi maniere de desemnare, frecvent întâlnită, era reprezentată de:

² Deși majoritatea apelativelor legate de sfera meșteșugărească se folosesc în domeniul onomastic, vom da preferință doar unor meserii, cum este lemnăria, creșterea animalelor, cultivarea plantelor, fierăria, cărbunăria, vărăria, extragerea aurului și argintului.

³ Unii termeni n-au ajuns să se impună în graiurile moldovenești, astfel încât nici limba comună nu i-a reținut. La nivel antroponomic, ca nume de familie, se întâlnesc, datorită migrațiilor interregionale și interzonale, a circulației interdialectale și interetnice a persoanelor. Supranumele, rezultat de la acești termeni, a devenit, cu timpul, nume de familie și pentru anumite persoane din Moldova, dar care nu erau neapărat urmași ai respectivelor categorii de meserii.

1. conversia *numelui de agent*⁴ din apelativ în antroponim și în toponim, prin intermediul poreclei și al supranumelui, fără modificare formală: *Bardă, Băieș, Blid, Bocșa, Mezdrea*.

2. derivare din apelativ în antroponim, din apelativ în toponim, obținute cu sufixe specifice românești: *-ean(u), -escu, -el(u), -oi(u), -ete, -aru*⁵: *Pânzăreanu, Vărzăreanu, Olărescu, Porcăreleu, Văcăroiu* etc. Întâlnim forme sufixate și cu formanți de altă origine, decât cea românească, cum ar fi: *-aș(u), -iov, -ov, -enco, -ciuc, -iuc, -schi, -giu* etc.: *Botnăraș, Vacarov, Morarenco, Rotarciuc, Vinarschi, Tinichigiu*. O subcategorie aparte ar fi cea a *supranumelor colective* provenite în urma unui proces metasememic de tip metaforic. În acest caz particular, al supranumelor colective, întâlnim implicate numai conotațiile peiorative, cu efect depreciativ, care au cunoscut circulație în secolul XIX ca epitete ale unor colectivități umane mari, sfârșind prin a se fixa ca *nume topice*. Cel mai adesea acestea apar cu alte forme morfologice decât cea de nominativ singular [5, p. 54] și au îndeplinit, de la bun început, funcția de identificare și individualizare, fiind fixate ulterior în onomasticonul românesc ca denumiri de localități: *Brânzari, Ceaunari, Purcari, Sobari, Șelari* etc.

Trebuie să precizăm că numeroase apelative sunt preluate în inventarul onomastic ca forme derivate deja, inclusiv cu sufixe diminutive și moționale, derivarea are loc la nivelul limbii comune, făcându-se apoi transferul de la apelativ la antroponim și toponim.

De altfel, anumite nume delexicale tributare sferei semantice meșteșugărești au dezvoltat în onomastică o familie lexicală mult mai numeroasă decât cea a apelativului, care diversifică și mai mult posibilitățile denominative. Necesitatea derivării apare ca evidentă, fiind singura modalitate de generare de noi antroponime, pornind de la cele existente deja, și de conservare, totodată, a funcției de individualizare a numelui respectiv în mediul sociouman dat [5, p. 54]. Diversitatea variantelor, uneori asociat cu procedeul de amplificare a numelor de familie cu un al doilea formant (sufix), sporește capacitatea de identificare a persoanelor care poartă nume de familie provenite de la același radical, adăugându-li-se, în același timp, și o nuanță care exprimă originea, proveniența deținătorului numelui din cutare sau cutare zonă dialectală sau limitrofă [8, p. 180]. De la aceste nume se degajează un radical onomastic, de la care se poate forma, în timp, o numeroasă familie. De exemplu: de la *botnar*, „meșterul care face (sau repară) vase din doage”, s-au format *Botnar, Botnari, Botnaru, Botnarașu, Botnărescu, Botnarenco, Botnarcic, Botnariuc, Butnar, Butnaru* etc.

⁴ Posibilitatea de conversie grupează apelativele respective în mai multe subcategorii: nume de agent formate de la apelative-nume de produse: *brânzar, cășar, pielar, urdar*; nume de agent formate de la apelative-nume de instrumente specifice: *căldărar, putinar*; nume de agent formate de la apelative-nume de animale: *mânzărar, oier, ursar*.

⁵ Acest sufix, prin evoluția asociată cu răspândirea teritorială, a dat variante. Derivatele cu *-ar* reprezintă nume de persoane după meseria exercitată, ca ocupație obișnuită sau ocazională [17, p. 79] și denumesc persoana după obiectul produs sau cu care lucrează. Faptul că acesta apare și fără consemnarea lui *-u*, nu poate fi considerat o abatere de la normele limbii române, deși mai mulți cercetători consideră că forma corectă, articulat, cu *-u* final, este un indiciu specific al numelui de familie, prin care acesta se deosebește de poreclă.

Un domeniu care a împrumutat mulți termeni onomasticii este exploatarea și prelucrarea lemnului [9; 10; 11]. Desigur, primele exploatarea forestiere au început odată cu orientarea omului spre agricultură, când acesta avea nevoie de defrișări pentru eliberarea terenurilor în vederea cultivării lor. De altfel și aceste defrișări, numite curățuri, runcuri, lăzuiiri, sunt demonstrate de continuitatea lor în onomastică. Dovezi istorice demonstrează că din cele mai vechi timpuri lemnul a constituit unul din materialele cele mai accesibile prelucrării unei ample și variate game de produse. El a fost folosit pentru construirea adăposturilor umane, a mobilierului pentru locuință, a uneltelor de muncă, a obiectelor de uz gospodăresc, a instrumentelor muzicale, a obiectelor de cult etc. Denumiri ale unor ramuri care țin de prelucrarea lemnului sau de prelucrarea unor produse cu unelte specifice, s-au încetățenit în Moldova ca nume de familie [12, p. 616]. Astfel, cel ce lucrează lemnul în general sau îl taie se va numi *Lemnar*, lucrătorul cu barda e *Bărdașu*, așa cum cel ce se folosește de teslă e *Teslaru*, de mezdrea e *Mezdrea*, cel ce face butoaie este *Butnar*, cel care pregătește doagele vasului este *Dogaru*, cel ce scobește blide e *Blidaru*, după cum acela care este priceput în confecționarea roților este *Rotaru* etc. [13, p. 313]. Astfel, specifice domeniului sunt: **Bardă** – 21⁶ < *bardă* „secure cu tăișul lat și cu coada scurtă, întrebuintată mai ales la cioplitul lemnului și, odinioară, ca armă de luptă”; *toporișcă*, (reg.) *toporiță*, (Mold.) *toaipă*; **Barda** – 112; **Bardari** – 68; **Bărdaș** – 1 < *bardă* + suf. *-aș*; *dulgher*, *lemnar*, *stoler*, *tâmplar* [DEX '98]; **Dulgher** – 491; **Dulgheru** – 345; **Dulghier** – 142; **Dulghieru** – 214; **Lemnar** – 2; **Lemnar** – 223; **Stoler** – 303; **Stoleri** – 14; **Stolero** – 199.

Beschier – 478 < *beschier* < *beschie* „ferăstrău alcătuit dintr-o pânză lată cu muchia tăietoare curbată, prevăzut cu mânere la ambele capete și folosit, în special, la tăiatul buștenilor” [NODEX] + suf. *-er*; persoana identificată prin numirea acestei ocupații a fost supranumită *beschier*, „tăietor de lemne” [14, p. 25 (II)]; **Beschieru** – 376.

Blid – 68 „vas de lemn (de lut sau de tinichea) în care se pun bucatele”; *strachină*. Prin metaforizare, cuvântul *blid* a devenit supranumele unei persoane [14, p. 29 (I)]; **Blidar** – 11 „meșteșugar care face blide”; **Blidari** – 123; **Blidaru** – 29.

Botnar – 312 < *botnar* „meșterul care face (sau repară) vase din doage (butoaie, căzi, putini)”; *butnar*, *dogar*; **Botnari** – 7781; **Botnaru** – 2919; **Botnărașu** – 5; **Botnărescu** – 7; **Botnarenco** – 810; **Botnarcu** – 148; **Botnariuc** – 1026; **Butnar** – 52; **Butnaru** – 2059; **Dogari** – 480; **Dogaru** – 496.

Dârvari – 3 < *dârvar* „tăietor de lemne”; „slugă care avea obligația de a aduce stăpânului lemne din pădure și de a se îngriji de încălzirea camerelor”; **Dârvaru** – 1; **Dîrvari** – 67; **Dîrvaru** – 42.

Dubasar – 3 < *dubas* „luntre mare care servește la pescuit și la trecerea de pe un țărm al unei ape pe celălalt” + suf. *-ari*; **Dubasari** – 54; **Dubăsari** – 4; **Dubăsaru** – 27; **Dubăsari**, oraș menționat documentar în 1523, cu o populație de 35530 de locuitori în 2004 [15, p. 107].

⁶ Cifra reprezintă numărul de purtători ai numelui de familie din spațiul Republicii Moldova (inclusiv variante dialectale și fonetice pentru a fi mai convingători) extrase din baza de date antroponimice <http://www.mtic.gov.md/WebStatistics/index.php?action=namesake&n&lang=md&lastname=dulgheru&firstname=&submit.x=0&submit.y=0&submit=search>

Mezdrea – 19 < *mezdrea* „instrument folosit îndeosebi pentru finisarea și ornamentarea lemnului, a pieselor de mobilier”; **Pădurar** – 5 > *pădurar* „persoană însărcinată cu paza și îngrijirea unei păduri”; (înv. și reg.) *gornic*, (reg.) *pădurareș*, *păduraș*, (prin Mold. și Bucov.) *berejnic*, (prin Ban.) *codrean*, (Ban., Transilv. și Olt.) *șumar*; **Păduraru** – 701; **Codrean** – 1308; **Codreanu** – 3081; **Gornic** – 2.

Rudaru – 2 „meșter rom care lucrează obiecte din lemn (albii, linguri, fuse)”; *lingurar*; **Lingurar** – 1; **Lingurari** – 6.

Teslar – 16 < *teslă* + suf. *-ar* „meșter care confecționează obiecte din lemn; (la pl.) subalterni ai căpitanului de poduri care, în evul mediu, în țările române, aveau obligația de a le repara”; **Teslari** – 241; **Teslaru** – 352.

Cea de-a doua ocupație de bază, a oamenilor locului, a fost creșterea animalelor, păstoritul ca ocupație primară a locuitorilor, dar și vânătoarea, ca ocupație secundară. *Bacii* se ocupau cu creșterea oilor, *Geambașii* se îndeletniceau cu negustoria de cai, vânzarea și cumpărarea lor sau chiar și furtul acestora; *Ursarii* – cu „umblatul” urșilor îmblânziți prin sate și mahalalele târgurilor, unde îi jucau tot anul. Unele din aceste îndeletniciri au fost relevante și în onomastică.

Baci – 6 „cioban care conduce o stână” [DEX '98]; *bârsan*, *cioban*, *păcurar* (reg.) *păstor*, *mocan*, (Trans.) *sameș*, *scutar*; **Baciu** – 2913; de la **Baciu** cu sufixul augmentativ *-oi* s-a format numele **Băcioi**, de la care a provenit și numirea localității **Băcioi**, mun. Chișinău, menționată documentar în 1485, cu o populație de 8590 de locuitori în 2004 [15, p. 39]; **Baltag** – 1602 „topor mic, de obicei cu două tășuri și cu coadă lungă, folosit în trecut și ca armă (mai ales de către ciobani)”. Prin anumite asocieri cuvântul *baltag* a devenit un semn distinctiv, o poreclă, din care a provenit apoi și numele de familie [14, p. 17 (I)]; **Baltaga** – 935; **Baltagu** – 1; **Băltag** – 12; **Bârcă** – 39 „oaie cu lână creată”, nume specific pentru moldoveni [14, p. 20 (II)]; **Bîrca** – 1309; **Bârsan** – 8; **Bîrsan** – 936; **Bârsanu** – 4; **Bîrsanu** – 426; **Brînzan** – 292 „cioban care pregătește brânza la stână”; **Brînzar** – 8; **Brînzari** – 58; **Brînzaru** – 9; **Brînzari**, sat românesc pe stânga Nistrului pomenit în cronica lui Ipatiev, atestat ulterior și cu forma **Brânzeni** [16, p. 79]; **Cioban** – 2100; **Ciobanu** – 17239; **Ciobănel** – 20; **Ciobănică** – 125; **Ceban** – 21010; **Mânzăraru** – 3 „cioban care păzește mânăzările” ((reg.) *mânzare* „oaie de lapte; oaie care a fătat și are lapte”); **Mînzărar** – 59; **Mînzărari** – 26; **Mînzăraru** – 59; **Mocan** – 2206; **Mocanu** – 5488; **Odagiu** – 406 (înv.) „slugă la cioban”; *odăiaș*; (înv. și reg.) „om care locuiește afară din sat, într-o odaie” [14, p. 103 (II)]; **Odajiu** – 555; **Păcuraru** – 130 < lat. *pecorarius* (reg.) „persoană care are în grijă oile”; **Scutar** – 33 (înv. și reg.) „cioban care îndeplinea diverse sarcini în administrarea, conducerea unei stâne; cioban care nu plătește întreținerea oilor sale la stână”; *scutaș*; **Scutari** – 1564; **Scutaru** – 1419; **Strungar** – 28 < *strungă* + suf. *-ar* „cioban care mână oile la strungă pentru a fi mulse”; **Strungari** – 314; **Strungaru** – 319; **Țurcan** – 17051 < *țurcă* „oaie cu lână lungă și aspră” + suf. *-an* „persoană care se ocupă de creșterea oilor”; **Țurcanu** – 8704; **Țuțuian** – 3 < *țuțui* „țugui, vârf, pisc” + suf. *-an* (reg.) „cioban ardelean; cioban de la munte” [DEX '98].

Haidău – 62 (reg.) „păzitor de vite (mari)”; *haidamac*, *văcar*; **Gaidău** – 788; **Văcaru** – 108; **Văcaru** – 203; **Văcari** – 1314; **Herghelegiu** – 102 „păzitor, îngrijitor al unei herghelii”; (prin Ban.) *arghelar*, (Olt., Ban., Transilv. și Maram.) *stăvar*; **Herghelegiu** – 3; **Gherghelegiu** – 132; **Gherghelegiu** – 11; localitatea **Purcari** (< *porcar* „cel care păzește

și îngrijește porci”), rn. Ștefan-Vodă, menționată documentar în 1560, cu o populație de 2250 în 2004 [15, p. 197]; localitatea **Ursari**, rn. Călărași, menționată documentar în 1859, cu o populație de 320 de locuitori, dintre care 84% sunt romi.

Din domeniul albinăritului fac parte numele **Prisăcar** – 7 „persoană care crește albine (pentru a obține miere și ceară)”; *albinar*; *apicultor*; *stupar*; **Prisacar** – 105; **Prisacari** – 2326; **Prisăcari** – 61; **Prisacaru** – 318; **Prisăcaru** – 1087; **Stuparu** – 49; **Hoștină** – 1 „ceea ce rămâne din fagure după ce s-au scos mierea și ceara”; **Goșcina** – 7; **Goștină** – 1; **Oștînari** – 7.

De subliniat că lâna și pieile au fost o materie primă foarte generoasă și, de aici, omniprezentă. Prelucrarea și utilizarea lor în confecționarea îmbrăcămintei și a unor piese indispensabile în acoperirea unor utilități ale gospodăriei vine din timpuri greu de precizat ale evoluției omului ca specie, având o vechime a utilizării infinit mai mare decât obișnuitele fibre textile. De aici rezultă și apariția categoriilor de căciulari, cizmari, cojocari, curelari, desăgari, hămurari, opincari, pielari, șelari, tăbăcari, trăistari etc. *Pieptănarii* confecționau piepteni și alte obiecte din prelucrarea osului și cornului; *Căciularii* erau cei mai iscusiți meseriași în arta prelucrării pielii de miel din rasa caracul, se ocupau și cu realizarea căciulilor tradiționale din astrahan; *Hămurarii* erau meșteri în prelucrarea pieilor de vacă și porc. Principalele articole pe care le produceau erau: șei, hamuri, chingi, curele, tocure; *Ciurarii* prelucrau pieile de animale și confecționau ciururi și site, apoi, prin reconversie profesională, au devenit fierari.

Blănaru – 193 < *blănar* „meseriaș care face îmbrăcăminte din blană; negustor de blănuri” [14, p. 28 (I)]; **Blănari** – 7; **Cojocaru** – 9559 < *cojocar* „persoană care lucrează sau vinde cojoace sau căciuli și alte obiecte din blană”, (prin Transilv., Maram. și Ban.) *săbău*, (Transilv. și prin Ban.) *suciu*; **Cojuhari** – 2934; **Cojocari** – 10555; **Sabău** – 4; **Suciu** – 123; **Dubăləri** – 12 < *dubălar* „muncitor specialist în tăbăcitură” (Mold., Bucov. și Transilv.); *argășitor*; *opincăraș*; *orgar*; *tabac*; *tălpar*; *țimar*, (inv.) *solonar*; **Dubălaru** – 38; **Solonar** – 60; **Solonari** – 846; **Solonaru** – 452; **Tabac** – 870; **Tăbăcaru** – 339; **Tabacaru** – 1; **Tăbăcari** – 1; **Timar** – 2.

Ciurar – 42; **Ciuraru** – 108; **Hămuraru** – 65 < *hamuri* + suf. *+ar* „persoană care confecționează sau vinde hamuri”; **Hamurari** – 190; **Hamuraru** – 21; **Gamurari** – 360; **Gamuraru** – 27; **Gămurari** – 13; **Gămuraru** – 3; **Poclitari** – 19 < *poclitari* „persoană care lucrează poclituri”, *poclit* „coviltir (la car, căruță); coșul trăsurii”; **Poclitaru** – 48; **Poclitari** – 88; **Șelar** – 8 „persoană care confecționează (și vinde) șei sau alte obiecte de harnașament”; **Șelari** – 37; **Șelaru** – 121; **Șelari**, localitate românească peste Bug [16, p. 78].

Ciubotari – 11 < *ciubotă* + suf. *-ar* „meșter care confecționează sau repară încălțăminte”; *cizmar*; **Ciubotaru** – 2806; **Cibotari** – 2084; **Cibotaru** – 1103; **Pâslari** – 3 „meșter de pâsle”; **Pâslaru** – 19; **Pîslari** – 1784; **Pîslaru** – 961.

Una dintre culturile agricole cele mai populare în zonă a fost, fără îndoială, cânepa. Creșterea și prelucrarea fibrelor de cânepă era nelipsită din nici o gospodărie. Era nu numai cea mai prezentă în viața cotidiană a țaranului, ci și cea mai încărcată de semnificații. Explicația omniprezenței ei este simplă, cânepa, și mult mai puțin inul, oferea materia primă pentru confecționarea aproape a tuturor pieselor de îmbrăcăminte, a portului popular, a textilelor de interior, a sacilor pentru cereale, a frânghiilor. Cânepa

era cultivată fie în grădini, fie în hotarul satului în locuri speciale, cu pământ mai bun, numite *cânepiști*.

Boiangiu – 43 „persoană specializată în vopsitul materialelor textile”; *vopsitor* [NODEX]; **Boianjiu** – 66; **Croitor** – 3728 „meșter care coase haine” (prin Transilv., Ban., Maram. și vestul Olt.) *șnaidăr*; **Croitoru** – 2920; **Sabău** – 4; **Șnaidier** – 74; **Mătăsari** – 1 (înv.) „persoană care lucra sau vindea mătase”; **Matasar** – 23; **Matasari** – 240; **Matasaru** – 41; **Mătăsaru** – 138; **Pânzari** – 8 (înv.) „țesător sau negustor de pânzeturi”; **Pînzaru** – 1704; **Pânzaru** – 49; **Pînzari** – 4305; **Străistaru** – 49 < *traistă* „desagă”, (reg.) *tăgârță, torbă*, (Transilv., Ban. și Olt.) *straiță*; **Tăgîrță** – 2; **Trăistaru** – 7.

Un alt domeniu este fierăritul. Prelucrarea fierului cuprinde specializarea pe meserii: fierăritul, lăcătușeria, potcovăria, caretăria și feroneria. *Fierarul* prelucrează metalele, confecționează obiecte din fier de uz casnic, unelte agricole, confecționează elemente de fier pentru construcții și instalații; *Lăcătușul* face și repară lacăte, zăvoare, balamale, chei și diferite tipuri de încuietori de uși și de porți; *Potcovarii* potcoveau animalele de tracțiune: boi, vaci, cai sau măgari; *Caretăria* sau legatul căruței constă în trasul șinelor pe roți și confecționarea legăturilor de fier ale căruțelor sau săniilor; *Feroneria* cuprinde lucrările artistice executate din fier prin ciocănire sau prin modelare la cald, din care rezultă grilaje ornamentale, balustrade etc. *Ceaunarii* se ocupau cu prelucrarea metalelor neferoase, confecționând ceaune, cratițe și oale de fontă; *Turnătorii* (nu cei de azi, desigur) se ocupau cu prelucrarea aluminiului; *Tinichigiii* – cu prelucrarea tablei din care confecționează burlane, jgeaburi și acoperișuri; *Căldăarii* prelucrează cuprul, alama și arama pentru confecționarea și repararea vaselor de uz gospodăresc (cazane de fiert țuica, căldări, tevi, tigăi, ibrice, candelabre, obiecte decorative) sau de cult (cristelnițe pentru botez, căldărușa de Bobotează, pocalul bisericesc). Cea mai importantă tehnică de lucru a lor este alămirea, care cuprinde marea măiestrie a ciocănirii aramei, procedeu vechi, transmis din generație în generație în cadrul familiei și ținut secret; *Spoitorii* se ocupau cu spoitul sau cu cositorirea vaselor din metal; *Clopotarii* confecționau clopote pentru biserici și tot ei le și trăgeau.

Caldarar – 107; **Caldarari** – 297; **Caldararu** – 92; **Căldărari** – 9; **Căldăraru** – 130; **Lăcătuș** – 106 „meșteșugar, lucrător care face sau repară lacăte, broaște, chei etc.”, (Ban. și Transilv.) *șloagăr*; **Lacatuș** – 71; **Rotar** – 419 „meșter care face sau repară roți, căruțe, care etc.”; **Rotari** – 13599; **Rotaru** – 10294; **Spoitoru** – 55 „persoană care se ocupă cu spoitul vaselor de bucătărie”; (reg.) *bidinea, zugrav*; **Zugrav** – 282; **Zugravu** – 196.

Cărbunăritul, adică obținerea mangalului din lemn, pentru alimentarea fierărilor este un alt domeniu important, care a împrumutat termeni onomastici. Procesul de ardere a lemnului pentru obținerea mangalului presupunea o tehnică specială în cuptoare înalte, numite *bocșe*. Bocșeriile erau așezate de obicei pe cursul unor ape, tocmai pentru a putea stinge focul când arderea trebuia întreruptă. **Bocșa** – 128 < *bocșă* „grămadă de lemne pregătite pentru a fi transformate prin ardere înceată în cărbuni (mangal)”, *cărbunărie*; **Cărbunari** – 25; **Cărbunaru** – 8. Despre prezența acestor bocșerii în zonă mai vorbesc și astăzi unele toponime care au preluat numele: localitatea **Bocșa**, rn. Fălești, menționată documentar în 1666 (1680), cu o populație de 970 de locuitori în 2004 [15, p. 46]. Altele s-au numit **Cărbunari**, **Cărbuna** și delimita meseria care era prezentă în zonă

sau un loc al practicării ei, ca de exemplu localitatea **Cărbuna**, rn. Ialoveni, menționată documentar în 1775, cu o populație de 2138 de locuitori în 2004 [15, p. 65].

Datorită rezervelor naturale de calcar, din care se ardea varul, s-a dezvoltat specializarea în vărărie. Vărăritul e una dintre puținele ocupații – meșteșuguri tradiționale –, care se mai practică și astăzi, deși e tot mai mult concurat de oferta industrială diversificată. Cuptoarele pentru ars varul, numite *varniță* sau *camniță*, se zideau chiar în acele zone unde se găsea piatra de var, respectiv calcarul. Ele erau fie îngropate, săpate în pământ, de obicei într-o pantă de deal, fie de suprafață.

Varar – 2 < *vărar* „muncitor care lucrează la construirea cuptoarelor de var și la arderea pietrei de var; persoană care vinde var”; (reg.) *vămicer*; **Varari** – 62; **Vararu** – 30; localitatea **Varnița**, rn. Anenii Noi < *varniță* „groapă amenajată în pământ pentru construirea cuptoarelor de var; cuptor în care se arde piatra de var; cuptor de var”, localitatea e menționată documentar în 1560, cu o populație de 4204 locuitori în 2004. [15, p. 252]

Extracția aurului din aluviunile râurilor ce străbat Moldova și Țara Românească nu presupunea tehnologii speciale, greu accesibile. Procedul de lucru îl constituia spălarea nisipului și pietrișului adus de ape din munți. *Aurarii* sunt atestați pentru prima dată în anul 1620 în Țara Românească. Alături de *aurari* sau „*rudari*” mai erau *băieșii* transilvani, care se deosebeau de primii prin aceea că scoteau aurul din pietrele munților, din locurile numite băi, având un anumit procedeu pentru curățirea lui. *Zlătarii*, ca și *Argintarii*, tradițional, se ocupau cu prelucrarea metalelor prețioase, aurul și argintul, pentru confecționarea bijuteriilor, pieselor de harnașament, pintenilor, pieselor de îmbrăcăminte, a obiectelor de uz casnic și a obiectelor religioase. În limbajul uzual s-au păstrat *rudar* și *zlătar*, ca termeni ce denumesc anumite categorii de romi, și nu neapărat ca meserii pe care le practică respectivele categorii. În onomastică sunt atestate numele de familie: **Arjint** – 89; **Arjintar** – 17 < *argint* + suf. *-ar*. „(rar) persoană care lucrează sau vinde obiecte de argint”; *bijutier*, *giuvaiergiu*; **Băieș** – 3 „miner; lucrător într-o mină (de aur)”; **Băieșu** – 48; **Baieș** – 31; **Baieșu** – 4; **Zlatan** – 100 „meșter care se ocupă cu prelucrarea aurului”; *aurar* [14, p. 146 (II)]; **Zlate** – 8; **Zlatu** – 7.

Evident că acest studiu este o modestă contribuție și nu pretinde a fi epuizat acest subiect. Menirea lui a fost să redescopere o parte din realitățile terminologice ale vechilor meserii și meșteșuguri tradiționale, profilând o dată în plus procesul de transfer și relevanța lor în onomastică, ca mărturie a relației terminologie-onomastică.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Camelia Fircă. *Onomastică românească. Probleme teoretice privind categoriile antroponimice: poreclă și supranume*. SRAZ, LII, Zagreb, 2007, p. 215-257.
2. Vasile Frățilă. *Lexicologie și toponimie românească*. Timișoara. Editura: Facla, 1987.
3. Mihaela Ivan. *De la cuvinte la realitate. Evoluții semantice și mentalități*. În: *Limba Română*, 2010, nr. 1, p. 72-78.

4. Iustina Burci. *Termeni care denumesc meserii de proveniență slavă în documente românești. Situația lor actuală*. În: Romanoslavica XLV. București: Editura Universității din București, 2009, p. 31-40.
5. Emanuela Dima. *Aspecte ale transferului apelativelor cu semantică pastorală în antroponimie*. În: Limba Română, LVI, București: Editura Academiei Române, 2007, nr. 1, p. 45-56.
6. Viorica Goicu. *Nume de persoană în Țara Zarandului*. Timișoara, 1996.
7. Maria Andrei. *Nume de familie rusești din câmpul semantic „Denumiri de profesii” și echivalentele lor etimologice din limba română*. În: Analele Universității din Timișoara, Seria Științe Filologice, AUT, XXXIII, 1995.
8. Vladimir Zagaevski. *Nume de familie românești cu formantul -arius în evoluție (Morariu, Morari, Moraru, Morar)*. În: Limba română, Chișinău, 2008, nr. 7-8, p. 172-181.
9. Gheorghe Iordache. *Ocupații tradiționale pe teritoriul României. Studiu etnologic*, vol. IV. Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1996, p. 45-309.
10. Teodor Oancă. *Geografie antroponimică românească. Metodă și aplicații*. Craiova, Editura de Sud, 1998, p. 128-138.
11. Ioan Degău, Nicolae Branda. *Ateliere de fierărit și produsele lor*. www.colibadacilor.ro
12. Elena-Camelia Zăbavă. *Terminologia pădurii reflectată în antroponimia din Oltenia*. În: Omagiu Gheorghe Bolocan. Craiova, Editura Universitaria, 2006, p. 616-620.
13. Constantin C. Giurescu. *Istoria pădurii românești din cele mai vechi timpuri până astăzi*. București, Editura Ceres, 1976.
14. Maria Cosniceanu. *Nume de familie*. Vol. I. Chișinău: Editura: Pontos, 2006; vol. II, Chișinău: Editura Pontos, 2010.
15. Anatol Eremia, Viorica Răileanu. *Localitățile din Republica Moldova. Ghid informativ documentar, istorico-geografic, administrativ-teritorial, normativ-ortografic*. Chișinău: Editura Litera, 2009.
16. Titus Hotnog. *Românii de peste Nistru*. În: RLȘL, Chișinău, 1991, nr. 2, p. 75-80.
17. Ecaterina Ionașcu. *Sufixe -ar și -aș la numele de agent*. În: SMFC, 1959, vol. I, p. 77-85.
18. Teodor Oancă. *Microsisteme antroponimice. Nume de familie provenite de la nume de funcții publice (II)*. În: Omagiu Gheorghe Bolocan. Craiova, Editura Universitaria, 2006, p. 328-339.
19. Maria Cosniceanu. *Studiu asupra numelor de persoane*. Chișinău: Editura Știința, 1973.